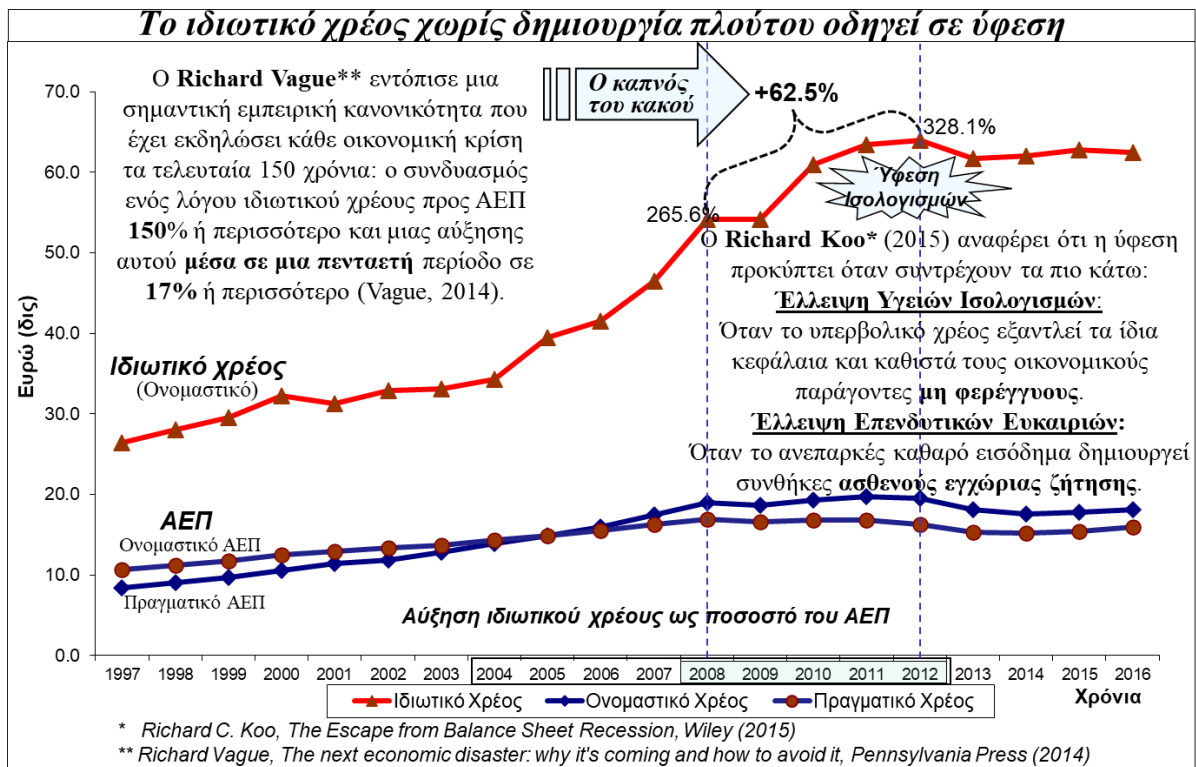

Το Ιδιωτικό Χρέος είναι το πρόβλημα

Σαββάκης Κ. Σαββίδης

Σκουπίζοντας το υπερβολικά μεγάλο Ιδιωτικό Χρέος που μαστίζει την χώρα, κάτω από το χαλί δεν λύνει το τεράστιο πρόβλημα που μπορεί να μας προκαλέσει. Οι αδέξιοι χειρισμοί οδηγούν την χώρα σε βαθιά και μακράν οικονομική ύφεση. Τη συνοψίζω στο πιο κάτω διάγραμμα από μια από τις παρουσιάσεις μου. Λέγεται «Ύφεση των Ισολογισμών». Ένας όρος που έχει αναπτύξει σε μερικά βιβλία του ο Οικονομολόγος Richard Koo από τη μακρόχρονη εμπειρία του στην Ιαπωνία.

Διάγραμμα - Η τέλεια καταιγίδα της Ύφεσης των Ισολογισμών στην Κύπρο

Ο Σαββάκης Κ. Σαββίδης είναι οικονομολόγος που ειδικεύεται στην οικονομική ανάπτυξη και τη χρηματοδότηση έργων. Ήταν πρώην ανώτερος διευθυντής στην Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως και έχει διατελέσει τακτικός επισκεπτόμενος λέκτορας στα πανεπιστήμια του Harvard και του Queen's του Καναδά. Author Page: <http://ssrn.com/author=262460>

Στο διάγραμμα δείχνει το Ιδιωτικό Χρέος σαν ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) στην Κύπρο για 20 χρόνια (από το 1997 μέχρι το 2016). Παρόλο που το Ιδιωτικό Χρέος στην Κύπρο ήταν ψηλό για όλη τη διάρκεια της εικοσαετούς περιόδου, διακυμάνθηκε παράλληλα με τις αυξομειώσεις του ΑΕΠ μέχρι το 2004. Μάλιστα, το 2004 το Ιδιωτικό Χρέος στην Κύπρο είχε φτάσει στο χαμηλότερο του σημείο και ήταν λίγο χαμηλότερο του 250% του ΑΕΠ.

Από το 2005 και μετά όμως παρατηρούμε ότι το Ιδιωτικό Χρέος έπαψε να μεταβάλλεται παράλληλα με το ΑΕΠ αλλά να ξεφεύγει και να ανεβαίνει συνεχώς πιο ψηλά. Αρχίζει μια απότομη ανοδική πορεία δημιουργώντας έτσι ένα χάσμα μεταξύ του δανεισμού και της παραγωγικότητας στην οικονομία. Αυτό συνέχισε με τον δανεισμό να ανεβαίνει ραγδαία μέχρι το 2013 και μετά ακόμη. Το αποτέλεσμα ήταν ότι η ικανότητα αποπληρωμής των δανείων είχε περιοριστεί σημαντικά.

Ο Richard Vague (2014) εντόπισε μια σημαντική εμπειρική κανονικότητα που έχει εκδηλώσει κάθε οικονομική κρίση τα τελευταία 150 χρόνια. Αυτή προκύπτει όταν ο συνδυασμός Ιδιωτικού Χρέους προς ΑΕΠ είναι **150%** ή περισσότερο και επιπρόσθετα παρατηρείται μια αύξηση του Ιδιωτικού Χρέους προς ΑΕΠ **μέσα σε μια πενταετή περίοδο σε 17% ή περισσότερο** (Vague, 2014). Τα στοιχεία για την Κύπρο, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα, θα έπρεπε να παίζουν καμπάνες την πενταετή περίοδο από 2008 μέχρι 2012 που όχι μόνο είχε ξεπεράσει το όριο του 17% αλλά, όπως φαίνεται και από το διάγραμμα, η αύξηση του Ιδιωτικού Χρέους προς ΑΕΠ είχε φτάσει στο 62,5%!

Όταν το Ιδιωτικό Χρέος προς ΑΕΠ πάρει τέτοια πορεία καταστρέφει τις υποδομές που χρειάζονται για μια οικονομική ανάπτυξη που θα προσθέτει στην ευημερία του κόσμου και των εταιρειών στην χώρα. Οι προϋποθέσεις για μια υγιή ανάπτυξη είναι βασικά δύο και όταν το Ιδιωτικό Χρέος ξεφύγει σε τέτοιο βαθμό από το ΑΕΠ, η χώρα μπαίνει σε μια καθοδική πορεία χωρίς να υπάρχει πλέον εύκολη λύση να ξεπεραστεί.

Βιώσιμες επενδύσεις προϋποθέτουν ότι υπάρχει ζήτηση και αγοραστική ικανότητα για απόκτηση των προϊόντων ή υπηρεσιών ενός νέου έργου. Όταν οι οικονομικοί παράγοντες είναι καταχρεωμένοι σε βαθμό που πολύ δύσκολα μπορούν να εξυπηρετούν τα δάνεια που ήδη τους βαραίνουν, η αγοραστική δύναμη της χώρας είναι μειωμένη. Αυτό επισημαίνει και ο Richard Koo (2015).

Σε συντομία το τι λέει είναι ότι όταν πτωχεύσεις τον κόσμο και τις επιχειρήσεις δίνοντας πολλά κακά δάνεια χωρίς ικανότητα αποπληρωμής (όπως έγινε στην Κύπρο) μειώνεις την αγοραστική δύναμη του κόσμου και δεν θα υπάρχουν πλέον καλές προϋποθέσεις για νέα βιώσιμα έργα. Περαιτέρω με τους ισολογισμούς των οικονομικών παραγόντων της χώρας «τσακισμένους» δεν θα βρίσκουν οι τράπεζες

αξιόχρεους για να δανείζουν. Αυτά τα δύο οδηγούν την χώρα αργά αλλά σίγουρα, όπως εξάλλου έγινε στην Ιαπωνία για δύο δεκαετίες περίπου, σε μακροχρόνια ύφεση. Αυτό ακριβώς συμβαίνει και στην Κύπρο τώρα. Και ο μόνος ρόλος που απομένει στις τράπεζες μας είναι να γίνονται, μάλιστα στην Κύπρο υπό την προστασία του Κράτους, τράπεζες «ζόμπι».

Η Ισλανδία έκανε ακριβώς το αντίθετο που κάνουμε εμείς! Αυτοί είπαν «σώστε την οικονομία για να έχουν και ρόλο οι τράπεζες». Κρατικοποίησαν τις προβληματικές τράπεζες τους και διέγραψαν τα κακά δάνεια. Σε τρία χρόνια βγήκαν από την κρίση. Δηλαδή έκαναν το αντίθετο από αυτό που μας σερβίρει η πλειοψηφία των πολιτικών μας στην Κύπρο, ότι τάχα «πρέπει να σώσουμε τις τράπεζες για να υπάρχει οικονομία».

Έχουμε επανειλημμένα αναλύσει και προειδοποιήσει για τους κινδύνους που εγκυμονεί το ανεξέλεγκτο πρόβλημα του Ιδιωτικού Χρέους (Manison and Savvides 2017). Στην Κύπρο είμαστε παγκόσμιοι πρωταθλητές στο Ιδιωτικό Χρέος. Και το χειρότερο δεν είναι ότι αυτά αφορούν χρέη μόνο μεταξύ μας, αλλά ότι τα εισπράττουν ξένοι εκτός Κύπρου με πλήρη αδιαφάνεια και χωρίς ουσιαστικό εποπτικό έλεγχο μέσω των εξασφαλίσεων των δανείων με τη βοήθεια της πολιτικής μας ηγεσίας και με πρόθυμους συνεργούς εντός και εκτός τραπεζών. Όμως οι πολιτικοί μας προτιμούν να το αγνοούν και να βασίζονται στους δικούς τους ευσεβείς πόθους. Οι αδέξιοι και μυωπικοί χειρισμοί τους όμως μας οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στην χειροτέρευση των ισολογισμών των οικονομικών παραγόντων της χώρας και αργά αλλά σίγουρα σε βαθιά και μακροχρόνια ύφεση εν μέσω πτώχευσης.

Βιβλιογραφία

Koo, Richard (2015), *The Escape from Balance Sheet Recession and the Q.E. Trap*, Wiley.

Vague, Richard (2014), *The next economic disaster: why it's coming and how to avoid it*, Pennsylvania Press.

Vague, Richard (2014), *Government Debt Isn't the Problem—Private Debt Is*, <http://www.theatlantic.com/business/archive/2014/09/government-debt-isnt-the-problemprivate-debt-is/379865/>, September.

Manison, Leslie and Savvides, Savvakis (2017), *Neglect private debt at the economy's peril*, *World Economics Journal*, Vol. 18, No. 1, January–March.